

Beeldende kunstarchieven, nalatenschappen en estates – dienstverlenende rol

1. Voorstelling organisatie

a. Voorstelling organisatie

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen is in het voorjaar van 2017 in de steigers gezet door het M HKA, in samenwerking met het Letterenhuis en het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa). In afwachting van de verzelfstandiging van het Centrum in de komende beleidsperiode, neemt het M HKA een dienstverlenende rol op voor beeldende kunstarchieven, nalatenschappen en estates.

Al in 2004 schoof het M HKA in zijn beleidsplan archiefwerking naar voor als het *kerngebied* van de museale werking, met de bibliotheek en collectiewerking aanpalend daaraan, en met een digitale (web)werking als platform hiervoor. Sindsdien zette het jaar na jaar welbewuste stappen om de onderbouw voor een dergelijke werking steeds verder gestalte te geven. Met het ICC-archief was het reeds behoeder van een van de belangrijkste kunstarchieven van Vlaanderen. Recent heeft het steeds meer archieven daaraan toegevoegd die het ook inventariseert en ontsluit, onder meer het Panamarenko-archief en de nalatenschap Hugo Roelandt. Met de zorg voor deze kunstarchieven behoudt het M HKA ze voor het publiek domein.

Naast de jarenlange inspanningen die het MHKA gedaan heeft om kunstenaarsarchieven te vrijwaren, speelt het met de oprichting van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in op de uitdrukkelijke wens van de minister van Cultuur, Sven Gatz. Hij stelde in zijn beleidsbrief Cultuur 2016-2017: “Verder beschouw ik het M HKA ook nog steeds als kerninstrument voor beeldende kunstarchieven en kunstenaarsestates. Ik zal mijn administratie de opdracht geven om tegen het voorjaar van 2017, in uitvoering van het addendum bij de beheersovereenkomst en in nauw overleg met het M HKA en relevante stakeholders, een toekomstvisie uit te werken. Op deze manier kan het M HKA zijn rol als internationale ambassadeur van de Vlaamse hedendaagse kunst waarmaken.”¹

Het M HKA - en op termijn Centrum Kunstarchieven Vlaanderen – wil een dienstverlenende rol opnemen in het beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Voor beeldende kunst is er een bijzondere situatie omdat de nalatenschap soms een grote verzameling is met kunstwerken, met een marktpotentieel en beheerskosten, zoals het oeuvre van elke levende kunstenaar. Veel daarvan ligt logischerwijs in de privébeslissingssfeer en is marktgebonden. De publieke steun en interesse zullen grotendeels aan de kant van de archiefwerking liggen; publieke sector en markt kunnen complementair zijn. Estates zijn private organisaties, die belangrijk zijn voor het kunstveld. Zij beheren nalatenschappen proactief en vrijwaren daarmee de archieven die er deel van uitmaken.

¹ https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/vr_2016_2110_med.0400-20_beleidsbrief_cultuur_0.pdf, pag. 50

Beeldende kunstarchieven zijn een sleutel tot contextualisering van hedendaagse beeldende kunstwerken, zowel van levende kunstenaars als in nalatenschappen. Er is een groeiend inzicht dat de publieke toegang van beeldende kunstarchieven belangrijk is. Duurzame publieke toegankelijkheid wordt onder andere bedreigd door de snelle economisering van archieven, waarbij archieven vaak worden uiteen getrokken en in losse elementen verkocht. De kunstmarkt, met zijn object gebaseerde werking, draagt hiertoe bij. Daarnaast is vaak ook een wens – zowel van kunstenaars als van hun erfgenamen – om dit herinneringsveld duurzaam publiek toegankelijk te houden, waarbij de kunstenaars of hun erven dan zelf de limieten hiervan bepalen.

Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren tot ons cruciale cultureel erfgoed. Ze worden echter onoverzichtelijk her en der bewaard en zijn vaak niet of slecht ontsloten. In de dienstverlening hanteert het M HKA een gedistribueerd model, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren, maar wel gecoördineerd en op een toegankelijke manier. Ondersteuning van lokale erfgoedbeheerders en de coördinatie zijn het gedistribueerde model opgenomen.

De ontwikkeling van de dienstverlenende rol gebeurt parallel aan het operationaliseren van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen. Het streven is dat beide tegen het einde van de komende beleidsperiode, in 2023, volledig en zelfstandig in werking zijn.

b. Missie en visie

Missie

Centrum Kunstarchieven Vlaanderen opereert binnen de schoot van het M HKA en is gericht op behoud voor Vlaanderen, de duurzame publieke ontsluiting en werkzame veldvorming van beeldende kunstarchieven in openbaar en privaat beheer. Het is een centrale hub voor de gedistribueerde zorg voor kunstarchieven en nalatenschappen. Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen verleent daartoe de nodige diensten aan archiefvormers en beheerders van nalatenschappen, brengt het archiefpotentieel en expertises in kaart en zet eigen expertise in ten dienste van het veld van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen in Vlaanderen. Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen stimuleert maximaal decentraal beheer op grond van openbare en privé-engagementen en heeft een eigen nooddepot. Het richt zich op publieke ontsluiting van archieven, zowel in privé als in publiek beheer, zodat de kunstwereld in Vlaanderen beter gedocumenteerd en gevaloriseerd kan worden. Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen vertrekt vanuit een internationale context, volgt de ontwikkelingen in het internationale veld, maakt de vertaalslag naar de lokale situatie en zet eigen best practices internationaal uit. Het functioneert op een internationaal excellentieniveau.

Visie

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen biedt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen praktische ondersteuning bij de zorg voor hun archief of het beheer van de nalatenschap. De basis voor alle activiteiten en de leidraad bij de bepaling van de beste bestemming van archief of nalatenschap is het waarderingskader. Dit kader is gericht op differentiatie en heeft niet als doel een ranking op te stellen of een canon te vormen. Een grondige kennis van het veld, die voortdurend

geactualiseerd wordt, en een actieve netwerking in dit veld vormen de fundamenteën voor een gerichte en doelmatige werking. In noodgevallen handelt het Centrum onmiddellijk.

De archiefvormers waar Centrum Kunstarchieven Vlaanderen zich op richt zijn om te beginnen kunstenaars of hun erven. In tweede instantie richt het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen zich op archiefvormers in het bredere veld van hedendaagse beeldende kunst: reflectieve actoren (onderzoekers, critici, denkers), beeldende kunstorganisaties en organisatoren (galerieën, curatoren, kunsthallen), kunsterfgoedorganisaties en verzamelaars.

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen ondersteunt archiefvormers en de beheerders van nalatenschappen praktisch door de inzet van consultants, het aanreiken van praktische tools en punctuele acties. Het Centrum wil deel uitmaken van een netwerk van collectiebeherende instellingen in Vlaanderen en bemiddelt waar nodig tussen archiefbeheerders en depots. In noodgevallen onderneemt het Centrum onmiddellijk actie en kan het archieven tijdelijk onderbrengen in een nooddepot in zijn netwerk.

Het Centrum ontsluit zo veel mogelijk kunstarchieven, ongeacht wie of wat ze beheert, zodat ze op duurzame digitale platforms beschikbaar zijn voor consultatie, onderzoek, contextualisering en maatschappelijke activering. Dit gebeurt binnen de perken die de archiefvormer of zijn of haar erven daaraan stellen en binnen de geëigende juridische kaders, zoals gebruikelijk is bij private archieven.

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen benadert proactief kunstenaars, geselecteerd op basis van waarderingskader en -methodologie, om hun archieven te helpen ontsluiten, contextualiseren en maatschappelijk activeren. Deze proactieve aanpak is vooral van belang om problemen met digitaal materiaal te ondervangen, dat immers snel onbeheersbaar omvangrijk en onleesbaar wordt.

Het centrale doel is kunstarchieven een plaats te geven in de publieke ruimte. Het Centrum doet dit door het veld van kunstarchieven te sensibiliseren en te activeren, onderzoek, contextualisering en maatschappelijke activering van kunstarchieven te stimuleren. Het Centrum neemt hiertoe zelf enkele initiatieven, maar werkt vooral via de netwerken waar het deel van uitmaakt. De eerste partner is het M HKA, waarmee een inhoudelijke wisselwerking bestaat, gebaseerd op duidelijke afspraken. Een tweede belangrijk netwerk is het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen, waarin de Vlaamse kunstenerfgoedorganisaties samenwerken.

De rode draad doorheen deze hele werking is expertise. Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen beschikt over eigen deskundig personeel en schakelt waar nodig expertise in van partners of externen ten behoeve van het veld. Het heeft een open oog voor expertise die internationaal ontwikkeld wordt en beschikbaar is. Het Centrum ontwikkelt best practices en zet de ervaring daarmee uit bij actoren in het Vlaamse en het internationale netwerk.

2. Basisgegevens aanvraag

- a. Beleidsperiode 2019-2023
- b. Gevraagd bedrag
- c. Gemiddelde jaarlijkse kost

3. Doelgroep en noden dienstverlenende rol

a. Beschrijving van de doelgroep

Het hele werkveld van de dienstverlening bestaat uit **archiefvormers en erfgoedgemeenschappen**, die het **draagvlak** vormen voor het duurzame behoud en blijvende activering van beeldende kunstarchieven in Vlaanderen. Het betreft kunstenaars en denkers over kunst, curatoren, verzamelaars, kortom iedereen die aan de bron van kunst ligt en die mee de hedendaagse kunst ontwikkelt.

Onderstaand overzicht van het veld is niet uitputtend. De categorieën weerspiegelen verschillende soorten inbreng in, verwachting van en nood aan ondersteuning of een andere vorm van samenwerking met het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen.

1. Beeldende kunstenaars en hun erven - archiefvorming die de uitkomst is van creatie en artistieke beeldvorming
2. Reflectieve actoren – archiefvorming die voortkomt uit onderzoek en soms kan aanleunen bij creatie (bijvoorbeeld bij archieven van kunsttijdschriften met misschien zelfs kunstenaarsbijdrages), de initiële presentatie en de bredere verschijningscontext van kunst
 - Critici en denkers plus hun platformen
 - Academics en hun studenten (KUL - vakgroep Kunstwetenschappen; UG - vakgroep Kunstwetenschappen; VUB vakgroep Kunstwetenschappen; Koninklijke Academie Beeldende Kunst)
 - Onderzoekers
 - Tijdschriften
3. Beeldende kunstorganisaties en organisatoren - archiefvorming die kan aanleunen bij creatie of de initiële presentatie en de bredere verschijningscontext van kunst, maar die ook ontstaat als werken in tweede markt verkocht worden of er tentoonstellingen zijn zonder inbreng van de kunstenaar
 - Galerieën
 - Curatoren
 - Kunsthallen, kunstcentra, residenties, productieplatformen, kunstenaarsinitiatieven,
 - Tentoonstellingen
 - Kunstopleidingen
 - Organisaties audiovisuele kunst
4. Beeldende kunst-erfgoedorganisaties en -actoren – archiefvorming en archiefzorg die veelal archieven betreft waarbij de maatschappelijke valorisering in zijn verschillende dimensies de motor is voor performante handelingen die componenten van een museale collectie, verzameling of nalatenschap - verdergaand dan enkel inventariserend – bekrachtigt door hen te structureren, contextualiseren en duiden vanuit een artistiek perspectief
 - Hedendaagse beeldende kunstmusea
 - Verzamelaars
 - Private stichtingen

b. Noden van de doelgroep

Beeldende kunstarchieven zijn de sleutel om het verhaal van de hedendaagse beeldende kunst te kunnen vertellen. Door zorg te dragen voor deze archieven neemt Vlaanderen, vanuit openheid en de wil om dat wat hier is ontstaan te delen, verantwoordelijkheid op voor wat hier is gemaakt. Zo houden de internationale uitstraling en werking van hedendaagse beeldende kunst een optimale basis in Vlaanderen. Om deze verantwoordelijkheid op te kunnen nemen, moet het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen tegemoet komen aan de volgende noden:

1. Mapping en monitoring

Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren tot ons cruciale cultureel erfgoed. Ze worden echter onoverzichtelijk her en der bewaard en zijn vaak niet of slecht ontsloten. Voortdurende mapping en monitoring zijn daarom noodzakelijk om zicht te krijgen op het veld van archiefvormers en archiefbeheerders, hun noden en de veranderingen daarin. In het voortraject naar oprichting van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen en de dienstverlenende rol, die dit Centrum gaat opnemen, zijn diepte-interviews gevoerd met de verantwoordelijken voor de tien archieven/nalatenschappen en tien andere actoren, gericht op het in kaart brengen

- van het veld van archiefvormers en erfgoedgemeenschappen
- van noden en problematieken van archiefvormers en erfgoedgemeenschappen
- van en zichtbaar maken van expertises in Vlaanderen in dit veld of dienstbaar voor dit veld, van als ontbrekend aangevoelde expertise, van internationale expertise, methodologieën en best case praktijken
- van diverse vormen van contextualiseren, maatschappelijke inbedding en activering.

Dit is een voortdurende opdracht, gezien de dynamiek van het veld.

2. Waardering

De eerste stap naar het zorg dragen voor en valoriseren van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen is de waardering ervan, op basis van een heldere set criteria – het waarderingskader. Archiefvormers of hun erven willen weten wat de waarde van hun archief voor het publieke domein is, inhoudelijk en contextueel. Daartoe vindt op basis van een ontwikkelingstraject, waarin verschillende waarderingsmethodieken en invalshoeken (via een collegagroep Waarderen), leiden tot een set van methodieken te komen die vervolgens in de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen en in het veld kunnen worden ingezet. Op basis hiervan kan een aanpak voor archiefzorg en (her)bestemming worden geformuleerd.

Waardering is eveneens een instrument om prioriteiten te bepalen op de veldkaart en nadien waardering toe te passen op archiefniveau.

3. Advies hoe met archief om te gaan en wat ermee te doen

Na waardering zijn er ruime mogelijkheden om het archief duurzaam te bewaren en te beheren. Afgezien van bestemming naar een extern depot (zie hieronder), zijn er tools nodig waarmee kunstenaars, hun erven of estates zelf zorg kunnen dragen voor het archief, zoals selecteren, een inventaris maken, duurzaam verpakken. Naast beheerstools hebben archiefbeheerders nood aan adviezen over de ontsluiting en valorisering van het archief. Het is immers hun doel het in de

publieke ruimte te houden, dan moet het daarin ook zichtbaar zijn. Advies over hoe om te gaan met de markt, waarop archieven in losse elementen kunnen worden verkocht – hoort hier ook bij.

4. Advies aan beheerders van nalatenschappen en estates

Er is een urgente en veelzijdige beheersproblematiek van nalatenschappen van overleden kunstenaars of opgedoekte organisaties, waarvoor best lokaal ingebedde oplossingen gevonden kunnen worden. Deze problematiek is complexer dan die van zuivere beeldende kunstarchieven, omdat ze alle werken en contexten bevatten van en kunstenaar of een organisatie. De beheerders van de nalatenschap of degenen die een bestemming zoeken voor de boedel van een organisatie hebben nood aan een totaaladvies over alle onderdelen.

5. Bestemming

Na waardering en advies over omgang met het archief moet er een bestemming voor gezocht worden. Als deze bestemming buiten het atelier of het huis van de kunstenaar in kwestie is (dus niet in situ), moeten ze worden ondergebracht in een depot. Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen hanteert een gedistribueerd model, waarin bewaring en zorg zo veel mogelijk decentraal gebeuren. Het werkt daarom actief samen met lokale en regionale erfgoeddepots en Archiefpunt voor de (her)bestemming van deze archieven.

Het Centrum beheert een nooddepot binnen het M HKA voor calamiteiten en als tijdelijke opvang voor archieven die wegens verbouwing of verhuizing elders ondergebracht moeten worden.

6. Sensibilisering

Zorgen voor en werken met beeldende kunstarchieven in de brede zin zijn nog niet algemeen bekend en nog geen algemene praktijk in Vlaanderen. Om beeldende kunstarchieven een blijvende plaats in de publieke ruimte te geven, is sensibilisering van alle actoren die deze archieven produceren nodig.

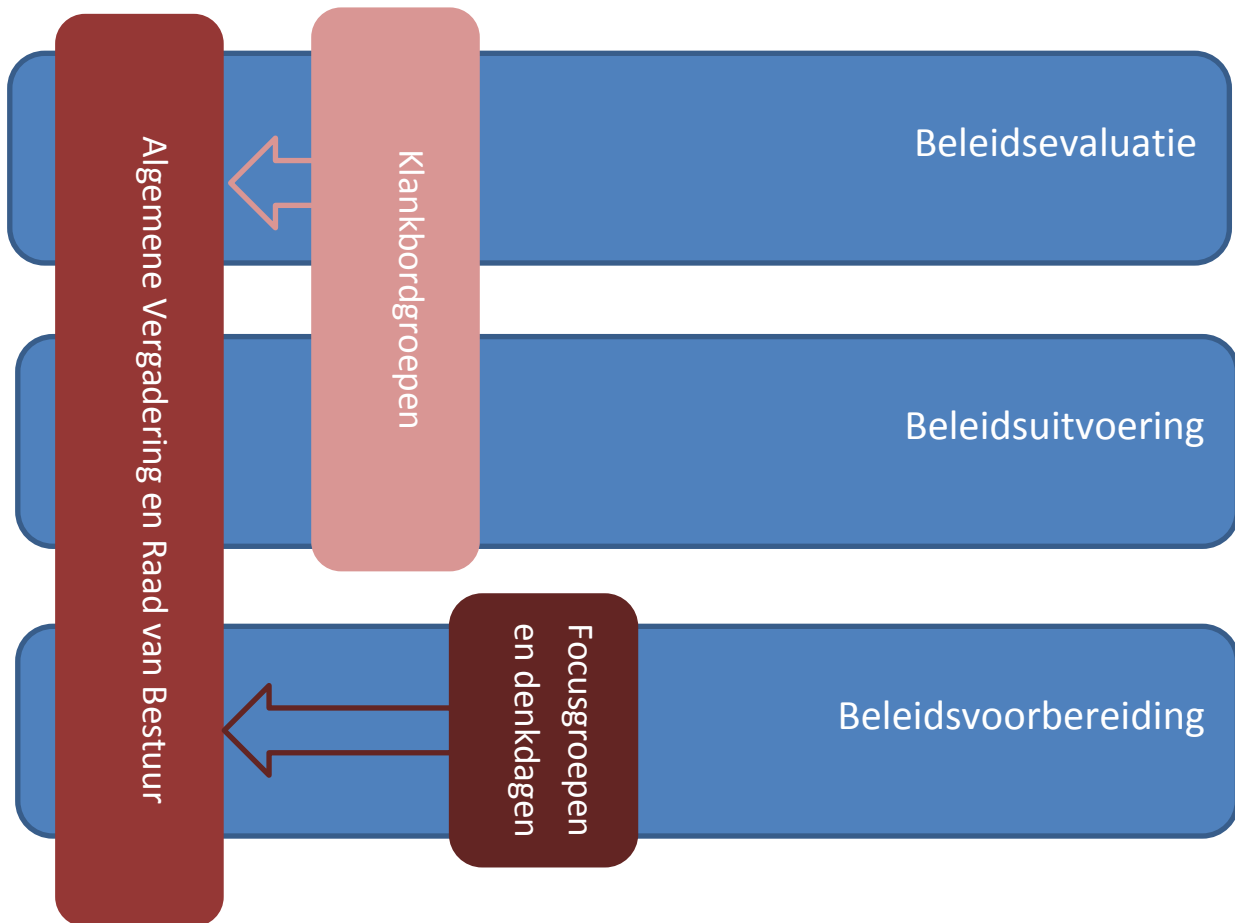
Kortom, er is hoge nood aan een integraal veldbeeld en aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken en valoriseren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en van kaders buiten Vlaanderen, zodat er handgrepen komen voor actoren die door deze vragen gevat worden.

c. Betrokkenheid cultureel-erfgoedgemeenschappen in werking

De werking vindt plaats in het veld met participatie van het veld. De erfgoedgemeenschappen – beeldende kunstenaars en hun erven, reflectieve actoren, beeldende kunstorganisaties en organisatoren, beeldende kunst-erfgoedorganisaties en -actoren - worden in de werking betrokken bij beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie. Dit gebeurt door

1. opname in de bestuursorganen van leden van deze erfgoedgemeenschappen
2. de organisatie van klankbordgroepen, waarin het beleid getoetst en geëvalueerd wordt
3. de organisatie van focusgroepen, waarin aanzetten worden gegeven voor nieuw beleid

De aanbevelingen vanuit klankbord- en focusgroepen en denkdagen worden op de agenda van de Algemene Vergadering en de Raad van Bestuur geplaatst. Naast permanente mapping en monitoring vindt er een maal in de beleidsperiode een algemeen behoeftenonderzoek plaats.

4. Samenwerking en netwerking

- a. Samenwerking en netwerking met relevante partners binnen en buiten de erfgoedsector

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting is onderdeel van een breed veld, waarin actoren bewegen langs twee spanningsbogen: de boog tussen creatie en belangstelling enerzijds en de boog tussen kunst en maatschappij anderzijds. Actoren hebben geen vaste positie in het veld, ze nemen er posities in naargelang hun activiteit meer ligt op het vlak van archiefvorming, contextualisering of maatschappelijke activering. Bijgevolg zijn ook de relaties die het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting met deze erfgoedgemeenschappen en afzonderlijke organisaties en individuen erin aangaat verschillend. Ze hangen af van de verwachtingen die het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting heeft ten aanzien van hen en van hun eigen belangstelling, noden, expertise en maatschappelijke rol.

Samenwerking en netwerking in Vlaanderen/België

- **Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen**

De primaire partners van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen zijn het Letterenhuis, het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven en Resonant/Het Firmament. Met deze erfgoedorganisaties, die alle delen van het kunstenerfgoedveld bestrijken vormt het Centrum het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen. Doelstellingen van dit platform zijn:

- expertiseuitwisseling op het gebied van kunstenerfgoed, met name kunstenarchieven en nalatenschappen
- gezamenlijke ontwikkeling van instrumenten voor de ondersteuning van het kunstenerfgoedveld
- belangenbehartiging van de kunstenerfgoedsector
- gezamenlijke ontwikkeling van het kunstenerfgoedveld in Vlaanderen via themadagen, colloquia en dergelijke.

- **Culturele archieforganisaties en Archiefpunt**

De landelijk erkende culturele archieforganisaties (ADVN, Amsab-ISG, KADOC, Liberaal Archief, AMVB), Archiefbank Vlaanderen en het VIAA zijn partners voor de ontwikkeling van instrumenten voor de ondersteuning van het kunstenerfgoedveld, expertisedeling, (her)bestemming en opname van archieven. Binnen Archiefpunt werkt het Centrum samen met alle andere archieven voor het (her)bestemmen van beeldende kunstarchieven. Archiefpunt is tevens het forum waar het Centrum andere private en publieke archieforganisaties ontmoet, die beeldende kunstarchieven beheren of kunnen beheren.

- **Regionale en lokale archiefdepots**

Als archieven niet in situ kunnen worden bewaard, moeten ze worden ondergebracht in een depot. Uitgaande van het gedistribueerde model zijn daarom lokale en regionale erfgoed/archiefdepots, zoals stads- of gemeentearchieven en regionale erfgoeddepots, partners om beeldende kunstarchieven op te nemen. Het Centrum schakelt zich hiervoor in de Vlaamse depotnetwerken en de netwerken van Archiefpunt in.

- **Musea voor hedendaagse beeldende kunst**

De musea voor hedendaagse beelden kunst, verenigd in Contemporary Art Heritage Flanders (SMAK, MUZee, Middelheimmuseum en M HKA) wisselen binnen dit platform expertise uit over hedendaagse beeldende kunst en zetten gezamenlijke projecten op rond hun museale werking, onderzoek en maatschappelijke inbedding van hedendaagse beeldende kunst in een internationale setting. Voor het Centrum is CAHF een partner om expertise mee uit te wisselen.

- **Onderzoeksgroepen**

Onderzoeksgroepen aan universiteiten en andere wetenschappelijke instellingen zijn partners om enerzijds alle aspecten van archiefwerking wetenschappelijk te ondersteunen (Archief-, document- en databeheer), anderzijds zijn ze partners om archieven te valoriseren door ze wetenschappelijk te onderzoeken. Het gaat om een breed onderzoeksveld, van kunstwetenschappen over sociologie tot antropologie. Via het M HKA zijn er onder andere contacten met KASK Gent en KASK Antwerpen, de vakgroepen Antropologie en Visual & Cultural Studies van de UA, de vakgroep Kunstwetenschappen van de Ugent, de VUB en de KU Leuven en het Brusselse onderzoeksproject CAVEAT over de juridische en economische positie van kunstenaars en culturele producenten in de hedendaagse samenleving.

- **Andere organisaties die een dienstverlenende rol op zich nemen**

Met deze partners wisselt het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting expertise en ervaringen over de invulling van de dienstverlenende rol uit. Packed is dan weer een organisatie die expertise en tools levert rond digitaal cultureel erfgoed. Samenwerking met Packed is dan ook heel belangrijk, algemeen en voor specifieke dossiers.

- **Buitenlandse partners**

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting werkt samen met en laat zich inspireren door buitenlandse partners. Deze gaan op verschillende manieren met beeldende kunstarchieven om en ontplooiën verschillende soorten werking ermee. Met de ervaringen en expertise die deze buitenlandse partners verwerven verdiept het Centrum zijn eigen expertise en doet het inspiratie op voor de ondersteuningsmodellen en –acties.

De belangrijkste buitenlandse partners zijn verenigd in de museumconfederatie *De Internationale*, waar het M HKA deel van uitmaakt. Macba (Museu d'Art Contemporani de Barcelona, <http://www.macba.cat/>) en Reina Sofia (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, <http://www.museoreinasofia.es>) hebben afzonderlijke archiefgebouwen, SALT (Istanbul en Ankara, Turkije, <http://saltonline.org>) verzamelt enkel archieven en focust op digitale ontsluiting, het Van Abbemuseum (Eindhoven, <https://vanabbemuseum.nl>) ontsluit de eigen archieven structureel in zijn opstellingen, Moderna Galerija (Ljubljana, <http://www.culture.si>) nam deel van het Vektorproject. Dit Europese project beoogde hedendaagse kunst in Europese archieven te documenteren en toegankelijk te maken via het internet. Het resulteerde in de website European Artnet (<http://www.european-art.net>), die een database bevat van beeldende kunstarchieven en databases.

Een voorbeeld van een netwerk zijn Latijns-Amerikaanse kunstenaarsarchieven, verenigd in Conceptualismos do Sul/Sur (<https://redcsur.net/tag/conceptualismos-do-sul-sur>).

5. Aanwezig expertise, expertiseopbouw en –deling

a. Beschrijving relevante expertise voor rol

Als antwoord op de gesignaleerde noden stelt het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting zichzelf de volgende dienstverlenende taken:

- erfgoedgemeenschappen monitoren
- in kaart brengen van kunstarchieven, nalatenschappen en estates in Vlaanderen
- ontwikkeling van het veld van archiefvormers
- waarderingsinstrumenten opzetten en toepassen
- de ontwikkelde expertise op vlak van kunstarchieven en nalatenschappen delen via een web-forum en workshops
- methodologieën voor archiefzorg en zorg voor nalatenschappen ontwikkelen
- praktische ondersteuning (onder de vorm van een doe-boek) bieden
- begeleidingstrajecten aanbieden
- inrichting en organisatie van een nooddepot
- beeldende kunstarchieven en nalatenschappen duurzaam en digitaal ontsluiten

De expertise die het Centrum hiervoor inzet bestaat uit

Inhoudelijke expertise

- Archivistische expertise
- Digitale en database expertise
- Expertise met betrekking tot contextualisering
- Kunstwetenschappelijke en bredere onderzoeksexpertise
- Expertise met betrekking tot de kunstscène
- Expertise met betrekking tot publiekswerking

Ondersteunende organisatorische expertise

- Communicatie
- Projectmanagement

Competenties en attitudes

- In het kader van de netwerkkrol: agogische competenties
- Proactieve houding

In de functieomschrijvingen van personeelsleden zullen deze expertisevelden en competenties verder uitgewerkt worden.

Het M HKA beschikt over expertise, die aanvullend en verdiepend ingezet kan worden in werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting. Dit betekent een grote meerwaarde voor het Centrum aangezien dit voortbouwt op de expertise die het M HKA al heeft opgebouwd, bijvoorbeeld met het huis en archief van Panamarenko, Huis A378990, Archief ICC, Hugo Roelandt, Labris, Hans Theys, James Lee Byars, de Stichting Gordon Matta-Clark, Allan Sekula en het Dockers' Museum.

De expertise die M HKA aanvullend kan leveren bestaat uit:

- een content manager en een geïntegreerde collectiewerking die op content management gestoeld is;
- digitale en databasegedreven werking. Het M HKA heeft de breedste digitale ontsluiting van beeldmateriaal in het Vlaamse museumlandschap, via het eigen CMS software ensembles.org;
- onderzoeksgedreven werking;
- ontsluiting en presentatie; in de Reflectienota Museaal Onderzoek is een onderzoeksplan uiteengezet rond onderzoeksgedreven tentoonstellingen, waarin archieven een plaats hebben;
- basisexpertise inzake technische kennis en vaardigheden die het onderwerp vatten, zoals als facility management, boekhouding en tewerkstelling, juridische vragen, behoud en beheer (inventarisatie, registratie, conservatie, restauratie,), transportvereisten, fysieke en digitale ontsluiting van materialen, formatteren en editing van inhoudelijke teksten;
- via de confederatie De Internationale een brede waaier aan topexpertises op het vlak van archiefwerking.

b. Hoe wordt expertise opgebouwd en verankerd in de organisatie / dienstverlenende rol?

Het M HKA start de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen en de dienstverlening daarvanuit tegelijkertijd op. Het M HKA heeft voor Centrum Kunstarchieven Vlaanderen een

personeelsplan voor de komende beleidsperiode, waarin stapsgewijs aanwervingen worden gedaan op basis van heldere functiebeschrijvingen en functieprofielen (zie bijlage). Deze personeelsleden bouwen in de praktijk en in de voortdurende wisselwerking met het M HKA hun expertise uit en delen deze met collega's in de organisatie.

Het M HKA gaat 5 structurele functies aanwerven in 2019. Er worden budgettaire ruimte voorzien voor de tewerkstelling van 3 projectmedewerkers. Deze tijdelijke projectmedewerkers kunnen tewerkgesteld worden op basis van een contract van bepaalde duur of op basis van een freelance opdracht. In onderstaande tabel worden deze functies opgesplitst op basis van de allocatie op de dienstverlenende of collectiebeherende rol.

Functie	VTE	Loonkost	Aandeel dienstverlenende rol in VTE	Loonkost dienstverlenende rol	Loonkost collectiebeherende rol
Coördinator CKV	1	55.000	0,5	28.000	27.000
Expert contentmanagement	1	48.000	0,5	24.000	24.000
Archivaris	1	48.000	0,5	24.000	24.000
Documentalist	1	48.000	0,5	24.000	24.000
Consulent archieven	0,5	24.000	0,5	24.000	
Consulent nalatenschappen	0,5	24.000	0,5	24.000	
Projectmedewerker	3	138.000	2	92.000	46.000
Totaal	8	385.000	5	240.000	145.000

Coördinator

- is kunstwetenschappelijk geschoold en heeft affiniteit met archivistiek
- is het gezicht van het Centrum naar buiten
- houdt alle facetten van de werking van het Centrum in het oog,
- volgt de uitvoering van het beleidsplan en de actieplannen op
- stemt af met het M HKA en andere partners
- volgt proactief het beleid op
- is zowel organisator als communicator
- staat in voor publiekswerking en samenwerking met partners
- verzorgt de interne en externe communicatie

Archivaris

- is kunstwetenschappelijk geschoold met affiniteit voor archivistiek of is archivaris met affiniteit met kunstwetenschap
- is zeer deskundig in digitaal archiefbeheer
- werkt vooral achter de schermen in het Centrum in alle aspecten van archiefzorg
- werkt intensief samen met de documentalist

Consulent archieven en nalatenschappen

- is kunstwetenschappelijk geschoold met affiniteit voor archivistiek of is archivaris met affiniteit met kunstwetenschap
- is een veldwerker
- adviseert alle primaire actoren/archiefbeheerders en ondersteunt bij hun archiefwerking
- adviseert beheerders van nalatenschappen en ondersteunt bij de documentatie en het beheer van de nalatenschap

Documentalist

- is kunstwetenschappelijk geschoold met affiniteit voor archivistiek of is archivaris met affiniteit met kunstwetenschap
- is een medewerker met een opleiding voor / ervaring in archiefzorg
- verzorgt alle aspecten van archiefzorg in samenspraak met de archivaris en de consultants
- voert administratieve taken uit
- verzorgt basisinventarisatie van archieven
- voert proactieve voorbeeldacties uit

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen bouwt zijn werkingsbudgetten stelselmatig op, zowel binnen M HKA als later als zelfstandige organisatie en zowel voor de functies als voor de rol. Daardoor vergroot het zijn slagkracht omdat de werking verbreedt en verdiept. Parallel daaraan wordt de expertise verbreed en verdiept.

Het Centrum volgt dus een pad van groei en consolidering, dat weerspiegeld wordt in de meerjarenplanning en –begroting.

Met de partners in het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen wordt intensief samengewerkt over de problematiek van kunstenerfgoedarchieven, om zo de gezamenlijk de expertise hieromtrent te vergroten en in de eigen organisatie te verankeren. Daarbij ligt de nadruk op:

- participatie (leren van het publiek)
- de ‘laboratorium’ ethos met aandacht voor innovatieve benaderingen door actoren
- het doordenken van het veld van kunstenerfgoed, de diverse relaties tussen de twee componenten van het begrip
- het ontwikkelen van instrumenten om de operationele doelstellingen in de ondersteuning van de artistieke deelvelden te halen.

c. Hoe wordt expertise gedeeld met de doelgroep en het brede cultureel-erfgoedveld?

Expertise delen met de doelgroep gebeurt door

- Opzetten van een door het beeldende kunstveld gedragen reflectie, die leidt tot het ontwikkelen van een waarderingskader en –methodologie voor de in Vlaanderen aanwezige beeldende kunstarchieven en nalatenschappen.
- Doorverwijzen naar andere publieke of private deskundigen.
- Vastleggen en delen van goede praktijken inzake archiefzorg, contextualisering en publieke inbedding van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen, die ook haalbaar is als de condities niet optimaal zijn.
- Het aanreiken van praktische tools, zoals een doe-boek beeldende kunstarchieven: een praktische eerste handreiking zijn omtrent archivering voor actoren uit het beeldende kunstenveld en erfgenamen van dergelijke actoren, gericht op empowerment van deze actoren die misschien maar een beperkte capaciteit hiervoor hebben.
- Vastleggen en bekendmaken van noodprocedures.

Expertise delen met de doelgroep en het brede cultureel-erfgoedveld gebeurt door

- Ontsluiten van binnen- en buitenlandse expertise, aanpak en voorbeelden, onder andere via een internetplatform voor beeldende kunstarchieven. Dit wordt opgezet in samenwerking met academische partners en partners in het Kunstenerfgoedplatform.
- Organiseren van focusgroepen, themadagen, colloquia, rond het thema kunstenaarsarchieven en nalatenschappen, in samenwerking met partners in het Kunstenerfgoedplatform.
- Signaleren van noden en kansen voor beleid

6. Beleidsplan

a. Swot-analyse

Aangezien er nog geen dienstverlenende werking bestaat, kunnen er geen sterktes en zwaktes geformuleerd worden.

Kansen

- Kunstenerfgoed met een actualiteitswaarde en internationale capaciteit.
- Beeldende kunstarchieven zijn een sleutel tot contextualisering van hedendaagse beeldende kunstwerken, zowel van levende kunstenaars als in nalatenschappen.
- Structureren, contextualisering en interpretatie van het archief in dialoog met de levende kunstenaar.
- De wens – zowel van kunstenaars als van hun erfgenamen – om dit herinneringsveld duurzaam publiek toegankelijk te houden, waarbij de kunstenaars of hun erven dan zelf de limieten hiervan bepalen.
- Groot aantal partners in Vlaamse erfgoedsector waarmee het Centrum kan samenwerken.
- Groot internationaal netwerk waarmee het Centrum kan samenwerken.
- Steun vanuit het Vlaamse beleid (beleidsbrief van minister van Cultuur) voor een op te richten Centrum Kunstarchieven Vlaanderen.
- Valorisatie & waardering van archieven en verrijking van het publiek domein.

Bedreigingen

- Gering publiek bewustzijn van de waarde van beeldende kunstarchieven.
- Verspreide, onoverzichtelijke bewaring van beeldende kunstarchieven.
- Beeldende kunstarchieven zijn niet of slecht ontsloten.
- Gebrek aan archiefbewustzijn en **expertise** bij beeldende kunstenaars en erfgenamen.
- Urgente en veelzijdige **beheersproblematiek** van nalatenschappen van overleden kunstenaars of opgedoekte organisaties.
- Ontbreken van een **oplossing** indien een zorgdrager ontbreekt voor een archief dat van groot belang is voor de gemeenschap.
- **Druk van de markt** op estates, zodat zij geen duurzame werking kunnen uitbouwen met een balans tussen publiek en privaat domein.
- Problematiek van duurzaam beheer van estates.
- Symbolische profilering van een beperkt aantal hoog kwalitatieve archieven.

- Onduidelijke rollen van de erfgoedinstellingen met daarbij de verhouding tot expertise monopolies.
- Duurzame publieke toegankelijkheid wordt bedreigd door de snelle economisering van archieven, waarbij archieven vaak worden uiteen getrokken en in losse elementen verkocht.
- Shift van status van archiefstuk naar object onder invloed van de kunstmarkt met zijn object-gebaseerde werking.
- Beeldende kunstarchieven uit Vlaanderen verdwijnen naar het buitenland bij gebrek aan gepaste infrastructuur en beheer hier.

b. Hoe wordt de kennisdeling en dienstverlening georganiseerd?

Van reactief in opbouw- en groeifase tot proactief in consolidatiefase

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting stimuleert de samenhang, groei en publieke zichtbaarheid van het veld van archiefvormers of hun erven in Vlaanderen. Daartoe ontwikkelt het zich van een organisatie, die inspeelt op de noden van het veld tot een organisatie, die beeldende kunstarchieven proactief in het publieke domein houdt en de maatschappelijke activering ervan stimuleert, ter bekrachtiging van het beeldende kunstveld in Vlaanderen.

Het Centrum doet dat door de volgende werkzaamheden, waarvan de timing in de meerjarenplanning is opgenomen.

Dienstverlening

1. Eerstelijnszorg – aanspreekpunt (gratis)

Het Centrum is het eerste aanspreekpunt voor alle vragen rond beeldende kunstarchieven, nalatenschappen en estates. Alle vragen komen toe bij een medewerker, die de vragen screent en op grond daarvan bepaalt wat de volgende stappen zijn.

Mogelijke stappen zijn:

- Schriftelijk of telefonisch antwoord op de vraag; hiertoe kan de medewerker die de vraag ontvangt deze doorspelen aan collega's ter beantwoording.
- Plaatsbezoek: de consulent brengt een plaatsbezoek en maakt op basis daarvan een advies op. Dit advies kan inhouden
 - De archiefbeheerder kan zelf aan de slag met instrumenten die het Centrum beschikbaar stelt; er is geen verdere begeleiding nodig.
 - Een kort begeleidingstraject in het kader van de basisdienstverlening volstaat (zie basisdienstverlening).
 - De problematiek is complex. De consulent maakt in samenwerking met collega's en zo nodig met partners een advies op met scenario's voor uitgebreide dienstverlening. Op basis van dit advies beslist de vragensteller over een eventueel (te betalen) dienstverleningstraject.

2. Basisdienstverlening (gratis + plafond)

De basisdienstverlening bestaat uit

- Het beschikbaar stellen van instrumenten op basis van goede praktijken inzake archiefzorg, contextualisering en publieke inbedding van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen, die ook haalbaar is als de condities niet optimaal zijn.
- Doorverwijzen naar andere publieke of private deskundigen.
- Een kort begeleidingstraject van maximaal 5 werkdagen door de consulent.
- Uitvoeren van noodprocedures in geval van calamiteiten.
- Meewerken aan (her)bestemming van beeldende kunstarchieven, in samenwerking met Archiefpunt.
- Op basis van de veldkaart van archiefvormers en erfgoedgemeenschappen, hun noden en problematieken en verwachte ontwikkelingen op basis van deze kennis benadert het Centrum levende kunstenaars, met wie het acties opzet om hun archieven te vrijwaren.

Hiervoor zet het Centrum de medewerkers die instaan voor de dienstverlening in, die adviseren en ondersteunen. Deze dienstverlening is gratis.

3. Uitgebreide dienstverlening (tegen kostprijs)

De uitgebreide dienstverlening bestaat uit op maat gemaakt trajecten, waarin consulenten met hulp van externe, freelance medewerkers, de archiefbeheerder, beheerder van de nalatenschap of de estate begeleiden of werkzaamheden uitvoeren. Het kan gaan om waarden, inventariseren, contextualiseren, ontsluiten, onderzoeken, presenteren of maatschappelijk activeren, kortom om alle werkzaamheden die bijdragen aan het in het publieke domein houden en maatschappelijk activeren van deze archieven. Het kan ook gaan om het ondersteunen van de afhandeling van nalatenschappen, met een balans tussen een publiek en eventueel een commercieel luik of het ondersteunen van estates in hun maatschappelijke en artistieke opdracht. Voor deze werkzaamheden maakt het Centrum een offerte op en hanteert daarvoor een heldere tarifiering op basis van kostprijs.

Het Centrum voert enkele voorbeeldprojecten uit, waarmee het prioritaire noden of problematieken op een integrale manier aanpakt. De ervaringen met deze voorbeeldprojecten deelt het met partners en de erfgoedgemeenschappen (zie expertisedeling)

Voor omvangrijke projecten stelt het Centrum een projectleider (een medewerker aan), die het (vooral externe) projectteam aanstuurt, contact onderhoudt met de opdrachtgever en rapporteert aan het Centrum over de voortgang van het project.

4. Herbestemming en nooddepot

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting gaat uit van een gedistribueerd model. Dat houdt in dat het beeldende kunstarchieven wil bewaren op de meest geschikte plaats. Dan kan in situ – het huis of het atelier van de kunstenaar - zijn, in een lokaal of regionaal archief of in het eigen archief van het M HKA, dat overgaat in handen van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen. In dit laatste archief zullen enkel sleutelarchieven worden opgenomen. In samenwerking met en volgens de procedures van Archiefpunt worden archieven, waarvoor een andere bestemming nodig is, geregistreerd in Archiefbank Vlaanderen, waarna er op basis van de waardering van het archief een passende bewaarinstelling voor wordt gezocht.

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting beschikt over een nooddepot, waar in geval van calamiteiten of voorzienbare korte onbeschikbaarheid van bewaarruimte (zoals een verhuizing of een verbouwing) archieven opgevangen kunnen worden voor bepaalde tijd (maximaal 2 x 6 maanden).

Expertisedeling

1. Het gestructureerd digitaal zichtbaar maken van erfgoedgemeenschappen, beeldende kunstarchieven en nalatenschappen en van hun werkingen op basis van monitoring van het veld. Dit gebeurt door de data bijeen te brengen in een database, die via een website beschikbaar is.
2. Beschikbaar stellen van informatie over
 - expertises in Vlaanderen *in* dit veld of *dienstbaar voor* dit veld
 - internationale expertise, methodologieën en best case praktijken
 - goede praktijken op basis van eigen acties en projecten
 - diverse vormen van contextualisering en maatschappelijke activeringDeze informatie is beschikbaar in een Wiki.
3. Waarderingskader en -methodologie maken en implementeren. Dit gebeurt door het opzetten van een door het beeldende kunstveld gedragen reflectie, die leidt tot het ontwikkelen van een waarderingskader en –methodologie voor de in Vlaanderen aanwezige beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Op regelmatige tijdstippen herhaalt het Centrum deze reflectie-oefening, om het kader te toetsen en zo nodig bij te stellen.
4. Organiseren van focusgroepen, themadagen en colloquia, rond het thema. kunstenaarsarchieven en nalatenschappen, in samenwerking met de partners van het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen.
5. Beschikbaar stellen van instrumenten waarmee beheerders van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen zelf zorg kunnen dragen voor hun archief of nalatenschap. In eerste instantie komt er een doe-boek beeldende kunstarchieven. Dit wordt gemaakt in samenwerking met CVAA en Letterenhuis die gelijkaardige doe-boeken maken voor hun deelveld, indien mogelijk te verbreden met podiumkunstenarchief. Dit doe-boek verwijst door naar de Toolbox die Packed eerder opzette met een aantal veldactoren.

c. Motivatatie van de manier waarop de expertisedeling tegemoet komt aan de behoeften van de cultureel-erfgoedgemeenschap

1. Mapping en monitoring
Om beeldende kunstarchieven duurzaam in het publiek domein te houden, moeten zowel archiefvormers die hun archief publiek wensen te maken of te houden als erfgoedactoren die met deze archieven willen werken weten wat waar zit en wie wat doet. Alleen met een gestructureerd veldoverzicht kunnen het Centrum en zijn partners adequaat en proactief optreden. Het Centrum maakt daarom een database met deze informatie, die online beschikbaar is voor de cultureel-erfgoedgemeenschap en alle partners.
2. Waardering
De eerste stap naar het zorg dragen voor en valoriseren van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen is de waardering ervan. Waardering is eveneens een instrument om prioriteiten te bepalen op de veldkaart. Het Centrum zet daarom een door het beeldende kunstveld gedragen reflectie op, die leidt tot het ontwikkelen van een waarderingskader en –

methodologie voor de in Vlaanderen aanwezige beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Deze reflectie wordt op geregelde tijdstippen herhaald, om het waarderingskader te laten sporen met dit dynamische veld.

3. Advies en ondersteuning

Beeldende kunstarchiefvormers hebben nood aan advies en ondersteuning bij hun archiefbeheer en valorisering ervan. Dit kan gaan van praktische instrumenten die hen in staat stellen zelf zorg te dragen voor hun archief of nalatenschap, ook als de condities niet optimaal zijn, tot uitgebreide begeleidingstrajecten. Met dit ruime aanbod kan het Centrum op maat op de wensen en mogelijkheden van de archiefvormers inspelen.

4. Bestemming

Om beeldende kunstarchieven duurzaam in het publieke domein te houden en als bewaring in situ niet mogelijk is, is opname in een professioneel archiefdepot noodzakelijk. Het Centrum werkt met partners als Archiefpunt en binnen bestaande depotnetwerken oplossingen uit voor het duurzame beheer van deze archieven.

5. Sensibilisering

Bewustmaking van het veld van het belang van archieven voor het contextualiseren van beeldende kunst en van het intrinsieke potentieel van archieven tot valorisering gebeurt via alle activiteiten en communicatie die het Centrum vanuit zijn dienstverlenende rol ontwikkelt. De website, de Wiki en de activering van het veld, bijvoorbeeld de reflectie op waardering, dragen alle bij aan sensibilisering. Het valoriseren en publiek maken van archieven, waaraan het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting werkt, draagt eveneens bij aan de sensibilisering van het veld.

d. Motivatatie van de manier waarop de organisatie de in de cultureel-erfgoedgemeenschap aanwezige expertise bundelt, versterkt of deelt

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting beschouwt zichzelf als een netwerkspeler, die door sterke structurele allianties en tijdelijke samenwerking, die voortvloeit uit de dynamiek van het veld expertise bundelt, versterkt en deelt. Het belangrijkste structurele netwerk hiervoor is het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen, waarin verschillende kunstenerfgoeddisciplines hun expertises en netwerken samenbrengen, ter versterking van het archivalische kunstenerfgoedveld. Door gezamenlijke ontwikkeling van instrumenten en het samenbrengen van erfgoedgemeenschappen en experts versterkt dit platform het kunstenarchiefveld. Het Centrum zet maximaal in op het combineren van de eigen beeldende kunstexpertise met archivalische expertise en best practices van partners in binnen- en buitenland. Het Centrum stelt deze expertise beschikbaar via een database op de website, een Wiki en toolboxes.

e. Netwerkacties om spelers samen te brengen

Het Centrum brengt beeldende kunstactoren samen via focusgroepen, klankbord en themadagen en colloquia.

Primaire partners CVAA, Letterenhuis en mogelijke een organisatie voor podiumkunstenerfgoed komen regelmatig samen in het Platform Kunstarchieven Vlaanderen. Het hele veld komt samen op een jaarlijkse studiedag/workshop rond kunstenaarserfgoed, een colloquium in 2021.

Archiefvormers, archiefbeheerders en beheerders van nalatenschappen worden regelmatig

uitgenodigd op focusgroepen, klankbordgroepen en themadagen, onder andere over het beleid van het Centrum. Rond (her)bestemming van beeldende kunstarchieven komen partners samen binnen Archiefpunt.

f. Doelstellingen

Strategische doelstelling 1. Het veld

Het M HKA / Centrum Kunstarchieven Vlaanderen monitort en stimuleert de ontwikkeling van het veld van kunstarchiefvormers en erfgoedgemeenschappen

Resultaat

Er is een actuele veldkaart. Er is een waarderingskader, dat met participatie van het veld regelmatig geactualiseerd wordt. Het veld is geactiveerd via digitale communicatie en workshops en participeert aan het ontwikkelen van het veld.

OD 1.1 Het Centrum herijkt continu het waarderingskader in interactie met het veld

Mogelijke acties

- De methodologie van waarden updaten en ontwikkelen via focusgroepen en in samenwerking met FARO
 - Organiseren van een focusgroep per jaar
 - Bijeenbrengen in een database van de resultaten van waardering
 - Aanvullen van het waarderingskader

Indicator

- Verslagen van focusgroepen

Partner

- FARO

OD 1.2 Het Centrum monitort het veld

Mogelijke acties

- Het genereren van een veldkaart van kunstarchieven, nalatenschappen en estates in Vlaanderen in samenwerking met Archiefbank Vlaanderen en andere culturele archieforganisaties
 - Overleg met Archiefbank Vlaanderen
 - Bijeenbrengen in een database
 - Invoer van gegevens in ODIS
 - Jaarlijkse update van steekkaarten in ODIS
- Het actualiseren en voor bepaalde sectoren verdiepen van een veldkaart van kunstarchiefvormers, – beheerders en estates
 - Bijeenbrengen in een database

- Een overzicht maken van contextualisering en maatschappelijke activering van kunstarchieven in Vlaanderen
 - Organisatie van een themadag per jaar
 - E-publicatie
- Als aanspreekpunt noden van het veld vertalen in beleidsvoorbereidende nota's (zie OD 1.3)
 - Onderhouden van contacten met het veld
 - Opstellen van beleidsvoorbereidende nota's

Indicatoren

- De aangroei van het aantal records in de database per jaar
- Een e-publicatie in de beleidsperiode

Partners

- Archiefbank Vlaanderen
- ODIS

OD 1.3 Het Centrum stimuleert de ontwikkeling van het veld met participatie van het veld en in cocreatie met het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen (zie OD 1.2)

Mogelijke acties

- Organisatie van een jaarlijkse studiedag/workshop van het interdisciplinaire Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen rond kunstenaarserfgoed vanuit het Platform, in samenwerking met landelijke collectiebeherende instellingen, dienstverlenende organisaties en FARO.
- Intern overleg van het Platform vier maal per jaar, onder andere over digitaal depot en het ontwikkelen van instrumenten om de operationele doelstellingen in de ondersteuning van de artistieke deelvelden te halen

Indicatoren

- Verslagen van interne overlegmomenten van het Platform
- Jaarlijkse prioriteitenlijst voor de uitoefening van de rol op basis van overleg in het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen

Partner

- Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen
- FARO

OD 1.4 Het veld participeert in het beleid van het Centrum

Mogelijke acties

- Organisatie van een jaarlijkse focusgroep van archiefvormers, beheerders van archieven en nalatenschappen over ontwikkelingen en noden in het veld en daaruit voortvloeiende beleidsprioriteiten voor het Centrum

- Organisatie van een klankbordgroep waarin de erfgoedgemeenschappen het beleid toetsen en evalueren, twee maal in de beleidsperiode

Indicatoren

- Een jaarlijkse prioriteitenlijst op basis van de aanbevelingen van de focusgroep
- Twee toetsings- en evaluatierapporten in de beleidsperiode

OD 1.5 Het Centrum stimuleert het archiefbewustzijn in het kunstenerfgoedveld

Mogelijke acties

- Lancering en regelmatige updates van een website, waarop alle informatie met betrekking tot beeldende kunstarchieven wordt samengebracht
 - Database waardering (zie 1.1)
 - Database veldkaart (zie 1.2)
 - Expertisemonitor (zie 2.1)
- Organisatie van workshops en focusgroepen (zie 1.1, 1.3)
- Uitgave van 4 digitale nieuwsbrieven per jaar.

Indicatoren

- Het aantal hits op de website per jaar per jaar
- 4 digitale nieuwsbrieven per jaar

OD 1.6 Het Centrum verbindt kunstarchieven, nalatenschappen en estates met andere maatschappelijke domeinen

Mogelijke actie

- Interdisciplinair overlegplatform voor de ontwikkeling en maatschappelijke inbedding van kunstarchieven, nalatenschappen en estates.

Indicator

- Verslagen van het overlegplatform

Strategische doelstelling 2. Expertise

Het Centrum deelt expertise op het vlak van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen, brengt deze daartoe samen en stimuleert zo nodig de ontwikkeling ervan

Resultaat

(Inter)nationale expertise is gebundeld en eenvoudig bereikbaar voor het veld. Expertise is in samenwerking met partners verdiept en gedeeld met het veld. Expertise is in praktische tools omgezet.

OD 2.1 Het Centrum monitort expertise nationaal en internationaal

Mogelijke actie

- Opstellen van een expertisemonitor, nationaal en internationaal
 - Bijeenbrengen in een database

Indicator

- De aangroei van het aantal records in de database per jaar

OD 2.2 Het Centrum ontwikkelt best practices op basis van voorbeeldprojecten en stelt deze expertise beschikbaar (zie OD 4.1 en 4.2)

Mogelijke acties

- Uitvoeren van 2 voorbeeldprojecten per jaar
- Opname van best practices die hieruit voortvloeien in een Wiki, ontwikkeld binnen het Platform Kunstarchieven Vlaanderen

Partner

- Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen

OD 2.3 Er is een doe-het-zelfboek beeldende kunstarchieven met praktische handleidingen beschikbaar voor archiefvormers en –beheerders

Mogelijke acties

- Ontwikkelen van het doe-het-zelfboek in samenwerking met het Platform Kunstarchieven Vlaanderen. Het is gericht op empowerment van deze actoren die misschien maar een beperkte capaciteit hiervoor hebben. Het vertrekt van minimumprioriteiten, quick wins en een goede basis voor eventuele verdere stappen. Dit doe-boek verwijst door naar de Toolbox die Packed eerder opzette met een aantal veldactoren.
- Opzetten van een Wiki voor beeldende kunstarchieven. Het combineert het materiaal van het doe-boek met getuigenissen en cases.

Indicatoren

- Er is een doe-het-zelfboek
- Er is een Wiki

Partner

- Platform Kunstarchieven Vlaanderen

OD 2.4 Het Centrum brengt expertise rond kunstenerfgoed interdisciplinair bij elkaar

Mogelijke actie

- Organisatie van een colloquium in 2021 met de partners in het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen en het steunpunt FARO om de inzichten uit het structureel overleg omtrent kunstenerfgoed met een breder veld te delen en ontwikkelen

Indicator

- Een colloquium in de beleidsperiode

Partner

- Platform Kunstarchieven Vlaanderen
- FARO

Strategische doelstelling 3. Ondersteuning van archiefvormers en beheerders

Het Centrum ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen en estates in samenhang met het waarderingskader

Resultaat

Er zijn meer archieven en nalatenschappen ontsloten en beschikbaar in het publieke domein, ofwel door acties van het Centrum ofwel door eigen acties van beheerders met ondersteuning van het Centrum

OD 3.1 Het Centrum ontwikkelt methodologieën voor archiefzorg en zorg voor nalatenschappen in samenwerking met partners (zie OD 4.1)

Mogelijke acties

- Opstellen van een stappenplan en handleiding archiefzorg die het Centrum verleent
- Opstellen van een stappenplan en handleiding zorg voor nalatenschappen die het Centrum verleent
- Aanpassing van Depotwijzer en TRACKS voor kunstarchieven

Indicatoren

- Er is een stappenplan en handleiding archiefzorg tegen eind 2020
- Er is een stappenplan en handleiding zorg voor nalatenschappen tegen eind 2020

OD 3.2 Het Centrum biedt praktische ondersteuning aan archiefvormers en beheerders van nalatenschappen

Mogelijke acties

- Inzet van consultants die eerstelijnsadvies en begeleiding op maat geven
- Opmaak van modelcontracten

Indicatoren

- Het totale aantal adviesaanvragen per jaar
- 2 uitgebreide begeleidingstrajecten per jaar vanaf 2021

OD 3.3 Het Centrum bemiddelt bij het bestemmen van archieven en nalatenschappen

Mogelijke acties

- Bestemmen van archieven in samenwerking met Archiefpunt

- Bemiddelen bij bestemmen van nalatenschappen

Indicator

- Het aantal bestemmingsdossiers per jaar in samenwerking met Archiefpunt

Partner

- Archiefpunt

OD 3.4 Er zijn noodprocedures voor en noodopvang bij calamiteiten

Mogelijke acties

- Opstellen van een stappenplan en handleiding voor noodsituaties
- Inrichting en operationalisering van een nooddepot binnen het M HKA/Centrum Kunstarchieven Vlaanderen in oprichting
- Samenwerking met regionale depots in noodgevallen
- Onmiddellijke acties in noodsituaties

Indicatoren

- Er is een stappenplan en handleiding voor noodsituaties tegen eind 2019
- Er is een procedure voor gebruik van het nooddepot tegen eind 2019

Partners

- Regionale depots

OD 3.5 Het Centrum maakt op basis van de veldkaart jaarlijks een prioriteitenlijst van archieven, nalatenschappen en estates die proactief benaderd worden

Mogelijke acties

- Opstellen van een jaarlijkse prioriteitenlijst
- Benadering van archiefbeheerders, beheerders van nalatenschappen en estates met voorstellen voor samenwerking
- Uitrollen van proactieve ondersteuningstrajecten

Indicatoren

- Een jaarlijkse prioriteitenlijst
- Het aantal proactieve trajecten in de beleidsperiode

Strategische doelstelling 4. Voorbeeldige geïntegreerde archiefwerking

Het Centrum ontsluit en kunstarchieven en estates duurzaam, maakt ze zichtbaar en valoriseert daarmee hun relevantie voor en in de samenleving

Resultaat

Het Centrum past zelf hoge standaarden en de laatste professionele inzichten toe op cases, die als voorbeeld en inspiratie voor het veld dienen

OD 4.1 Het Centrum genereert best cases van een geïntegreerde archiefwerking (zie OD 2.2)

Mogelijke actie

- Opstart van 1 of 2 proactieve acties per jaar, op basis van de veldkaart, waarin een (deel)collectie wordt geïnventariseerd, gecontextualiseerd en maatschappelijk geactiveerd

Indicator

- Opstart van een proactieve actie per jaar vanaf 2021

OD 4.2 Het Centrum verzorgt de digitale basisinventarisatie en duurzame ontsluiting van kunstarchieven die het niet zelf beheert op voorbeeldige wijze (zie OD 2.2)

Mogelijke actie

- Digitale basisinventarisatie en duurzame ontsluiting in het kader van een begeleidingstraject van 2 archieven per jaar
- Opname van archiefbeschrijvingen in Archiefbank Vlaanderen

Indicator

- 2 nieuwe inventarissen per jaar, online toegankelijk
- Alle archiefbeschrijvingen in zijn opgenomen in Archiefbank Vlaanderen

Partner

- Archiefbank Vlaanderen

SD 5 Goed bestuur

Opname van archiefvormers in bestuursorganen

- g. Begroting – sjabloon invullen**
- h. Toelichting bij de begroting**
- i. Toelichting bij de huidige en de gewenste personeelssituatie**

7. Strategische visienota cultureel erfgoed – aangeven hoe bij de opmaak van doelstellingen rekening hiermee is gehouden.

Het Centrum bereikt zijn doel – de duurzame publieke ontsluiting en werkzame veldvorming van beeldende kunstarchieven in openbaar en privaat beheer – onder andere door het activeren van cultureel-erfgoedgemeenschappen (SD1). Het doet dat door een veldkaart te maken (OD 1.2), waardering regelmatig te herijken met participatie van het veld (OD 1.1) en archiefvormers op te nemen in de bestuursorganen (SD 5, OD....).

Participatie

Het activeren van het veld kan alleen in nauwe wisselwerking met en participatie van het veld. Daarom vindt waardering plaats met participatie van het veld (OD 1.1) en bepalen de erfgoedgemeenschappen mee de beleidsprioriteiten van het Centrum en toetsen en evalueren zij het beleid (OD 1.4). Archiefvormers zijn opgenomen in de bestuursorganen (SD 5, OD....).

Diversiteit is de norm

- Aandacht en een plaats voor maatschappelijke en culturele diversiteit in hele organisatie: collectiebeleid, dienstverlening, bestuur, personeel, vrijwilligers, stakeholders.

Samenwerking is het uitgangspunt van het Centrum. Het ontstaat in de schot van M HKA, waarmee het faciliteiten en expertise deelt. Het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen is een sterke pijler onder de werking, zowel qua expertisedeling en –ontwikkeling als wat betreft van ontwikkeling van het kunstnerfgoedveld (OD 1.3, 2.3 en 2.4). De vele netwerken waar het Centrum deel van uitmaakt versterken de werking en komen ten goede aan het kunstnerfgoedveld: samenwerking binnen Archiefpunt (OD 3.3) en met regionale depots (OD 3.4), met steunpunt FARO (OD 2.4) en met nog niet bekende of met name genoemde partners (OD 1.6, 3.1).

Het uitbouwen van de werking van het Centrum vereist specifieke competenties, die opgenomen zijn in de functieprofielen van de medewerkers. Zij scherpen hun competenties voortdurend aan door het ontwikkelen van nieuwe instrumenten, methodieken en best practices (OD 2.2, 2.3, 3.1, 4.1 en 4.2)) en expertise-uitwisseling met tal van partners in binnen- en buitenland (OD 2.1, 2.2 en 2.4). Medewerkers ontwikkelen hun competenties daarnaast volgens het vormingsplan van de organisatie

Digitale technologie is steeds meer aanwezig in beeldende kunstarchieven. Het spreekt dan ook vanzelf dat het onlosmakelijk verbonden is met de ondersteuning die het Centrum biedt. Binnen het Platform Kunstenerfgoed Vlaanderen is digitaal depot een belangrijk aandachtspunt (OD 1.3). Registratie en ontsluiting van archieven en van alle veldinformatie en expertise gebeuren digitaal: in een database waardering (OD 1.1), een database met de veldkaart (OD 1.2) en door registratie in ODIS (OD 1.2), in de expertisemonitor (OD 2.1), een Wiki met best practices en instrumenten (OD 2.2 en 2.3), inventarisering en contextualisering (OD 4.1 en 4.2). Een digitale nieuwsbrief (OD 1.6) zorgt voor het verbinden van het veld met andere maatschappelijke domeinen.

Een doordacht en transparant financieel en zakelijk beleid voeren

8. **Goed bestuur – zakelijke werking**
 - a. **Vragenlijst zakelijke werking**
 - b. **Organogram**